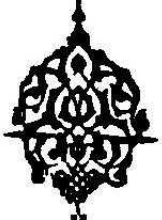

اصول فلسفه

و
روش رئالیسم

www.ketab.ir

جلد پنجم

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور: اصول فلسفه و روش رئالیسم / محمدحسین طباطبائی؛ مقدمه و باورقی به قلم مرتضی مطهری.
مشخصات نشر: تهران: صدرا، ۱۳۶۲
مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص.
شابک (ج ۵): ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۰۰-۸۶-۸
شابک (دوره): ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۰۰-۴۵-۵
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
موضوع: ۱. فلسفه اسلامی. ۲. واقع‌گرایی. الف. مطهری، ۱۳۵۸-۱۲۹۸. مقدمه‌نویس. ب. عنوان.
رده‌بندی کلنگره: الف ۳۷۹ ط

انتشارات صدرا

اصول فلسفه و روش رئالیسم (۵)

نوبت چاپ: سی‌ام / آذر ۱۴۰۲ مطابق جمادی‌الاول ۱۴۴۵
تعداد: ۵۰۰ نسخه
بها: ۱۱۲/۰۰۰ تومان
حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ فجر (۱۰۰۱۳۹۵). تلفن: ۳۳۱۱۹۷۹۶
ناشر: انتشارات صدرا (باکسب اجازه از شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید)
کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

- تهران: شعبه ۱: خیابان ناصرخسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود - تلفن: ۳۳۹۱۵۱۳
- شعبه ۲: خیابان انقلاب، بین خیابان دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۶۴ - تلفن: ۶۶۴۶۱۰۸۶
- قم: شعبه ۱: خیابان ارم. تلفن: ۳۷۷۲۱۵۲۲، دورنگار: ۳۷۷۴۷۲۱۴
- شعبه ۲: مجتمع ناشران، تلفن: ۳۷۸۴۷۵۹۵

پایگاه اینترنتی و فروشگاه آنلاین: motahari.org

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۰۰-۸۶-۸ ISBN: 978-964-5600-86-8
شابک (دوره): ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۰۰-۴۵-۵ ISBN: 978-964-5600-45-5

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۹	رمز تأخیر
۱۱	طرف سخن در این کتاب و هدف اصلی از بحث
۱۱	ارزش علم الهی
۱۲	کشف ناشدنی بودن رموز ماوراء الطبیعه از نظر «لادریون»
۱۲	سستی سلوک عقلی از نظر عرفان
۱۳	نظریه اهل حدیث در شناسایی ذات حق
۱۴	پاسخ حکمای اسلامی از اهل حدیث
۱۷	گرایش فلسفی شیعه
۱۸	اشتباه احمد امین و راسل در تفسیر این گرایش
۱۹	حرمت تحقیق و پرسش در نظر اهل حدیث
۱۹	سخن شبلی نعمان
۲۰	سیره رسول اکرم و خاندانش در مقابل پرسشها
۲۱	سرایت حنبلی گری به جهان تشیع
۲۱	تحقیقی پیرامون حدیث «علیکم بدین المعجزه»
۲۴	چهره جدید حنبلی گری
۲۷	ناتوانی طبیعت از پاسخ به یک سلسله پرسشها
۲۷	نقد سخن راه طی شده

۳۲	رمز دشواری مسائل الهی
۳۳	نقدی بر اقبال لاهوری
۳۵	مقاله چهاردهم: خدای جهان و جهان
۳۹	چرا بشر در جستجوی خدا افتاد؟
۴۱	سازگاری فطرت با گرایشهای مخالف
۴۳	آیا تحقیق درباره خدا در امکان بشر است؟
۴۴	فایده تحقیق درباره خدا
۴۵	مادیت فلسفی و مادیت اخلاقی
۴۶	اشکالات مادیین:
۴۶	۱. بی اعتباری مسائل فکری
۴۸	۲. ارزش ادراکات محدود به عمل است
۵۰	۳. قانون علیت مخصوص محسوسات است
۵۰	۴. اعتقاد به خدا نتیجه جهل است
۵۳	۵. آزمایشهای علمی، خدا را اثبات نمی کند
۵۴	۶. آفریدگار خدا کیست؟
۵۵	۷. ضرورت ناپسندمانیها دلیل نبودن خداست
۵۷	پاسخ اشکالات
۶۷	جهان آفرینش آفریدگاری دارد
۶۷	مقدمه
۶۷	راههای بشر به سوی خدا:
۶۸	۱. راه دل یا راه فطرت
۷۴	۲. راه حس و علم یا راه طبیعت:
۷۴	۱. تشکیلات و نظامات
۸۳	۲. هدایت و راه یابی
۹۱	۳. حدوث و پیدایش عالم
۹۱	۴. راه عقل یا راه استدلال و فلسفه
۹۶	براهین فلسفی در شکلهای مختلف
۹۶	برهان ارسطویی یا ارسطویی (از راه حرکت)
۹۸	دو برهان از فارابی
۱۰۱	جهان آفرینش آفریدگاری دارد
۱۰۱	طرح صحیح مسأله «خدا»
۱۰۶	تمثیل
۱۰۷	نسبت خدا به جهان
۱۱۱	خدا رقیب طبیعت نیست

۱۱۴	تطبیق و توضیح
۱۱۶	بیان اول برای اثبات سرچشمه هستی (برهان صدرایی)
۱۲۵	مقایسه برهان «آنسلم» و نقض آن
۱۲۹	بیان دوم برای اثبات سرچشمه هستی (برهان سینوی)
۱۳۱	جهان یک واحد است
۱۳۳	نتیجه
۱۳۵	توضیح
۱۳۶	تنبيه و تذکر
۱۳۸	ما خدا را چگونه تصور می کنیم؟
۱۴۱	نارسایی اندیشه در ادراک خدا
۱۴۲	با ترکیب مفاهیم انتزاعی، خدا را تصور می کنیم
۱۴۴	نتیجه
۱۴۷	خدا یکی است
۱۴۸	قصور سلوک علمی بر رفع نیازهای خداشناسی
۱۴۸	سلوک فلسفی و اثبات وحدت
۱۴۹	برهان اول: وحدت عالم دلیل بر وحدت مبدأ عالم است
۱۵۱	برهان دوم: نامحدود بودن ذات باری
۱۵۳	برهان سوم: برهان تمناع
۱۵۶	برهان چهارم: برهان فرجه
۱۵۷	برهان پنجم: وحی انبیاء
۱۶۰	اشکال
۱۶۱	پاسخ
۱۶۳	خدای هستی همه کمالات هستی را دارد
۱۶۳	آیا اندیشه بشری راه به شناخت صفات خدا دارد؟
۱۷۲	دوره برای شناخت صفات خدا:
۱۷۲	۱. خود ذات خدا دلیل بر صفات اوست
۱۷۵	۲. مخلوقات آئینه صفات خدا هستند:
۱۷۵	الف. راه فلسفی
۱۷۵	ب. راه کلامی
۱۷۵	نتیجه بحث صفات:
۱۷۶	۱. صفات وجودی برای خدا ثابت است
۱۷۷	۲. صفات عدمی از خدا منسوب است
۱۷۸	۳. صفات خدا عین ذات است

۱۷۸	اشکال
۱۷۹	پاسخ
۱۸۰	اشاره
۱۸۱	آفرینش جهان
۱۸۴	مسأله حدوث و قدم عالم
۱۸۸	اشکال
۱۸۹	پاسخ
۱۸۹	خلاصه
۱۹۰	کثرت و ترتیب قیاسی اجزای جهان
۱۹۱	عالم طبیعت (ناسوت)
۱۹۱	عالم الوهیت (لاهورت)
۱۹۳	عالم عقل یا عقول (جبروت)
۱۹۴	عالم ملکوت
۱۹۵	جهان عقل، جهان مثال، جهان ماده
۱۹۷	قضا و قدر
۱۹۹	معنی «قضا و قدر»
۲۰۴	آیا قضا و قدر قابل تغییر است؟
۲۰۶	نتیجه
۲۰۸	خیر و شر، وسعادت و شقاوت
۲۱۱	پایان جهان
۲۱۳	مسائلی که در این مقاله به ثبوت پیوسته است
۲۱۵	فهرستها

«مدتی این مثنوی تأخیر شد»

از انتشار جلد سوم اصول فلسفه تا این تاریخ که جلد پنجم آن در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد شانزده سال می‌گذرد. در طول این مدت برخلاف آرزو و انتظار خودم و علی‌رغم تقاضاهای مکرری که از طرف علاقه‌مندان این کتاب ابراز می‌شد این بنده توفیق پاورقی‌نویسی برای جلد چهارم و جلد پنجم پیدا نمی‌کرد. پاورقیهای جلد پنجم به علل خاصی پیش از پاورقیهای جلد چهارم به پایان رسید. کار جلد چهارم هنوز هم به پایان نرسیده است ولی در دست است و بیش از نیمی از پاورقیها نوشته شده است. با اینکه حق این بود که چاپ این جلد را تا آماده شدن جلد چهارم به تأخیر بیندازیم، نظر به اینکه مطالب این جلد چندان به مطالب جلد چهارم مرتبط نبود از تأخیر آن صرف نظر کردیم.

در خلال این مدت جلد‌های اول و دوم و سوم مکرر تجدید طبع شد و این بنده چند اثر دیگر که برخی از آنها فلسفی بود تألیف و منتشر کردم ولی خودم در حیرتم که چرا کار اصول فلسفه همچنان به تأخیر می‌افتاد؟

می گویند - و درست می گویند - که «الْأُمُورُ مَرْهُونَةٌ بِأَوْقَاتِهَا» یعنی حوادث و پدیده های جهان در گرو وقت و زمان ویژه خویشند، هر پدیده ای زمان مخصوص به خود دارد و جز در آن زمان امکان وجود ندارد.

جهان همچون درختی عظیم و تناور و بارده است و حوادث و پدیده ها میوه های این درخت تناورند، مراحلی باید طی شود و شرایطی باید تغییر کند و مهلهایی باید بگذرد که میوه از بطن درخت بر دامن شاخ ظاهر شود و مدتی دیگر خواه ناخواه باید سهری شود تا آن میوه برسد و آماده چیدن گردد.

مادر روزگار همواره در کار حادثه زایی است. هر زایشی معلول يك لقاح و يك مهلت و مدت است که ما آن را «زمان بارداری» می نامیم. در این مدت و مهلت اعضا و جوارح کودک خلق و تکمیل می شود و هم در خلال این مدت و مهلت است که غذای مطبوعی به نام «شیر» در پستان مادر تهیه و تدارک می گردد و شرایط زایش و وارد صحنه شدن يك مولود جدید فراهم می شود.

درست است که میان عرصه و احتیاج در دستگاه عظیم خلقت ارتباط مستقیم است و همین که «بخت نو فرزندان» برآید طبعاً «خون تبدیل به شیر شیرین می گردد» ولی این تبدیل و تبدلها نتیجه يك سلسله فعل و انفعال های تدریجی است که نیازمند به زمان و مهلت و مدت است. آری:

«مهلتی بایست تا خون شیر شد»

پیوند پدیده ها با زمانی که باید مانند پل از آن عبور کنند و زمانی که باید در بستر آن قرار گیرند و در دامن آن بشکفند آنچنان عمیق است که برای يك فیلسوف تصور دوتایی و جدایی نامیسر است.

در عین حال که هر پدیده ای در گرو وقت و زمان خویش است نقش انسان را در فرمانروایی بر زمان و تسلط او را بر مقدرات زمان نباید فراموش کرد و نادیده گرفت. البته آنکه زمام همه چیز در دست قدرت او و همه شرایط و مهلتها و مدتها قائم به ذات اوست و هیچ قید و شرط، خواست او را محدود نمی کند و زمان و مکان و قید و حد و شرط در مرتبه متأخر از اراده و مشیت او قرار دارد ذات لایزال حق قیوم متعال است (سَبَقَ الْأَوْقَاتِ كَوْنُهُ، وَ الْأَعْدَمُ وُجُودُهُ، وَ الْإِبْتِدَاءُ أَرْلُهُ)^۱.